

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovens National Benefit Society

Naročnina za Združene države (taven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto. \$2.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero
\$7.50 za celo leto. \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year. Chicago and Cicero \$7.50 per year. Foreign
countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisni dopisov in nenaročenih
članov se ne vračajo. Rokopisni literarni vsebini (kritika, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštansko.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc. will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (October 31, 1941), poleg vašega imena
na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-
vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Kako deluje demokracija

Javno zabavljanje v Ameriki, bodisi v tisku, radiu ali na shodih, čez ameriško vlado in njeno obrambno delo, še bolj pa čez Anglijo, je lahek opravek. Združene države "ustavno" še niso v vojni, čeprav faktično so, in naše demokracije svobodščine niso nič prizadete. Tudi v slučaju formalne napovedi vojne ne bo nobene potrebe za kakšno večjo omejitv svobode, kritiziranja odgovornih oblasti.

Oni, ki danes zabavljajo, se najbrže niti ne zavedajo—nekateri se niso še nikdar zavedali—da je to njihova demokracijska svobodščina in pravica in da te pravice ne bi imeli, če bi v Ameriki zavladale fašistične in zares diktatorske razmere. Danes se veliko gozbe za tukajšnjih diktaturah in ameriških diktatorjih, ampak to gozbezanje ne boli nikogar in to je dokaz, da gozbezdanci ne vedo, kaj klepečejo.

Res pa je, da se baš oni, ki danes največ gozbezdajo in zabavljajo, najmanj zavedajo, kaj bodo izgubili, če kdaj izgube svobodo svojega gozbezdanja in zabavljanja—katero je možno le v demokraciji.

Dokler je v Ameriki demokracija—takšna, kakršna je—je prazno gozbezanje in zabavljanje lahko delo. Lahko kritiziramo ameriško vlado pravično ali krivično kolikor hočemo—nič se ti ne bo zgodilo, razen če imaš kakšno vest, ki te bo pekla, ako nekaj gozbezdaj po krivici.

Še lažje delo je zabavljanje čez današnjo vlado Anglije, za ta posel ni treba nobenega junaštva, ničesar ni treba riskirati. Saj smo v Ameriki!

Vse to je dokaz, da ameriška demokracija še deluje stoprocentno. Zdej pa stopimo malo na Angleško. Kaj vidimo in slišimo? Ali je kaj izpremembe? Niti malo ne; tako je kakor doma v Ameriki. Anglija je že tretje leto legalno in faktično v vojni—in demokracijske svobodščine se tamkaj izvajajo še vedno kakor v Ameriki.

Domala vsi časopisi v Angliji kritizirajo angleško vlado in vprašujejo, kaj je vzrok, da angleška armada ne invadirira evropske celine v tem kritičnem momentu, ko se vsa sila Hitlerjeve klavne mašine zaganja globlje in globlje v Rusijo. Zdej je pravi trenutek—očitajo angleški kritiki svoji vladi—da Anglija napade Nemčijo tudi na tleh, ne samo iz zraka.

To je resna zadeva. Kritika vojaškega značaja je v vojnem času podvržena ostri cenzuri—in lahko si mislimo, kaj se bi zgodilo s kritikom, ki bi se osmelil v Nemčiji mikastiti generalni štab ali Hitlerja samega. V Angliji pa mikastijo Churchilla po mili volji in on se mora zagovarjati v parlamentu in vsi njegovi ministri morajo pustiti svoje delo in odhiteti v zbornico, da tamkaj odgovarjajo na vprašanja poslancev, ki so predstavniki ljudstva.

Spet imamo najlepši dokaz, da demokracija na Angleškem še vedno deluje s polno paro in to je najboljši argument proti onim, ki strahujejo Američane, da bo tukaj demokracije takoj konec, če Amerika napove vojno Nemčiji.

Drugo vprašanje pa je, če je sedanja kritika angleške vlade upravičena. Če je angleški generalni štab pripravljen na večje bojne operacije ali na kakšno ofenzivo, pa to ofenzivo zavlačuje iz političnih ali ekonomskih vzrokov, tedaj je kritika upravičena in še veliko bolj bi morala bobneti.

Ako pa Anglija ni pripravljena za veliko invazijo evropskega kontinenta, tedaj kritika ni upravičena, ni poštena—in lahko demokraciji naredi več škode kot koristi. Anglija vendar ne more riskirati invazije samo zato, da se bo ponovno umikala čez morje. Sedanja in bodoča priprava za invazijo mora biti takšna, da se obnese—da angleške armade tudi ostanjo na celini, katero zasedejo. Mi nismo nobeni vojaški strategji, vendar zdrava pamet vsakogar mora vedeti, da vsako pripravljeno za veliko ofenzivo mora imeti neke realne pogoje za uspeh.

Kako pa kritiki vedo, da ima Hitler "vse svoje sile" na ruski fronti? Churchilla z njegovimi generali vred vendar ne smemo smatrati za tako zabitega, da ne bi vedel, kako stoji Hitler na zapadu—da ima tam recimo najmanj milijon mož z vso mehanizirano opremo za vsak slučaj.

Zadeva je kočljiva, kar je proti našim željam. Mi bi radi videli "all out" napad na Nemčijo z zapadne strani v tem momentu, ko ima Hitler opraviti z Rusi, ampak če ga ni, morajo biti za to dobri vzroki.

Ampak to ne zadržuje kritikov in zabavlačev, ki rabijo svobodo in demokracijo za to, da na papirju vodijo "ofenzive" po vsem svetu.

PRED DVAJSETIMI LETI

(Iz Prosvete, 21. oktobra 1921)

Domače vesti. Rojak Joe Brine je kandidat za župana v Evelethu, Minn.

Delavske vesti. V Aurori, Ill., zboruje Illinoiska delavska federacija.

Inozemstvo. V nemški republici se širi reakcija; občinski svet v Berlinu je dobil pri volitvah buržujsko večino.

Sovjetska Rusija. Ameriška pomožna uprava v Rusiji še vedno daje živila vsakomur na nakaznico.

Glasovi iz
naselbin

Še višji z 12. konvencije

Herrnle, Pa.—Debata glede pomožnega urednika je bila res nekak sovražna sedanjemu uredništvu. Ako bi ne bilo prišlo do poimenskega glasovanja, bi bila opozicijska struja gotovo zmagalna. Nekdo je opozoril delegacijo, da so pomožni uredniki pri uniji CIO in da bi bile sitnosti, ako konvencija izvoli pomožnega urednika. Unija CIO bi seveda ne mogla preprečiti odslovitvene moči v glavnem uradu, ker je konvencija najvišja oblast pri SNPJ in ima pravico odslavljanja in najemata delavce, ako sprejme take točke, da se tako voli kot se je tukaj nameravalo. Odslovljen bi bil najbrže tisti, ki je zadnji prišel v uredništvo. To je vse, kar bi mogla unija napraviti.

Smu res čudni ljudje. Na eni strani hočemo biti napredni, na drugi se pa obnašamo skebsko. Koder sem že hodil, povsod sem slišal godrnjanje proti družbi, ki odslavlja delavca brez zadostnega vzroka. Pravijo: Toliko let sem garal, sedaj sem pa dobil broo. Ali nimate tudi mi podobni takim nehvaležnim delodajalcem? Ako naši delavci ne iznuharijo in vrše svoje naloge kot jim jih nalozijo članstvo po svojih zastopnikih, zakaj bi jih potem rinili od dela. Na tak način se ne bodo dobili dobri delavci pri naši organizaciji. Vsakdo bo raje vzelo delo tam, kjer bo videl, da mu bo bodočnost bolj zagotovljena. Vsi delegatje pa ne morejo postati glavni odborniki.

Tudi se mi ni dopadla opazka novega vrhovnega zdravnika. Ko je bil izvoljen, je stopil k mikrofону in se zahvalil delegacijam za večino glasov s pripombou, da bo on skrbel, da bo SNPJ v bodoče boljše kot je bila do zdaj.

Ča izjava se glasi kot nezaupni ca sedanjemu glavnemu odboru in morda tudi vrhovnemu zdravniku Zavertniku. Meni je uganaka, kako bo naš novi glavni zdravnik napravil boljše SNPJ. Ali misli, da bo mogel sprejeti več kandidatov ali jih manj odkloniti, ako niso sposobni postati člani SNPJ? Ali misli, da bo odklonil podporo ali operacije članom, ako so iste deležni po pravilih SNPJ? Kot na primer nekatero postavbo, kakar jih tolmačijo nazadnjaški sodniki, kot se je na primer nekoč izrazil neki vrhovni sodnik, ko je dejal, da ni važno to, kar ustava govori, marveč to, kdo jo tolmači. Ako misli naš novi zdravnik imeti kakšen vpliv v tem pogledu, je vprašanje, kaj bodo rekli tisti člani, ki se ne bodo strinjali z njim.

Ponovna izvolitev Barbiča v porotni odsek s precejšnjo večino glasov je dokaz, da je bila večina delegatov idealistov tudi na tej konvenciji, čeprav je bil on poražen s svojo resolucijo. Ampak slednje je bilo samo radio, na primer Terčelj; ampak temu so bile krive ožje volitve, pri katerih je bila delegacija za pet glasov bolj naklonjena nežnemu spolu in je zmagala sestra Močnik. Sedaj bodo menda članice bolj zadovoljne, ker so toliko želele priti v glavni odbor.

Kar se tiče glavnega odbora, je po mojem skromnem mnenju dober; tudi oni od SSPZ se mi zdijo razsodni in delavni. Par starih glavnih odbornikov ni prodrl, na primer Terčelj; ampak temu so bile krive ožje volitve, pri katerih je bila delegacija za pet glasov bolj naklonjena nežnemu spolu in je zmagala sestra Močnik. Sedaj bodo menda članice bolj zadovoljne, ker so toliko želele priti v glavni odbor.

Čeprav jih Wilkie sviri, od demokratskih burbocev pa itak ni kaj pričakovati. Tako bo zopet zavladalo nazadnjaštvo. To bo pomenilo, da se bodo morali delavci, kmetje in srednji sloji zopet oprijeti neodvisne politične akcije sporazumno s socialisti. Takrat bodo morale biti zopet upostavljene stare smernice našega glasila, ker slovenski delavci ne bodo mogli propagirati ideje, naj ljudje volijo človeka v javno zastopstvo zato, ker je Slovenec ali Slovan, marveč s staljša programa stranke, h kateri pripada.

Torej br. Arch, jaz mislim, da vam bo treba študirati ne samo medicinstvo, marveč tudi filozofijo, gospodarske in delavske probleme, kajti edino na ta način bo mogoče izboljšati tudi SNPJ. To je bila smer tudi od njenega začetka. Zato je tudi rasla in se razvijala, ker se je držala tega gesla za splošen napredek delovnega ljudstva z uma svetlim mečem na svobodomiselnih podlagi.

Kar se tiče konvencijnih priredb, so bile vse uspešne. Priznajte vsem, ki so pomagali do uspeha, posetnikom kot igralcem in pevcem. Posetniki se pohvalno izražajo o vseh nastopih, tudi domači so dobro napravili. Tudi poslušalce konvencije je bilo sleherni dan veliko, kar je dalo vratarju Podbaršku dosti zabave. Bil je zelo postrežljiv in vsakega spremil do sedeža, posebno ljubezni je bil do nežnega spola, ki je bil v večini med poslušalci. To ni čudno, ker možki so sedaj zelo zaposleni. Smele trdim, da je bil malokakšen dan, da ne bi bilo najmanj sto poslušalcev obojega spola.

Upam, da so bili delegatje zadovoljni z vsem, ker hrana se je lahko dobila povsod in nagle. Nekoliko godrnjanja je sicer bilo, ker so morali zborovati parkirar v manjši dvorani, ki ni bila moderno zračena. Toda jaz bi rad videl, kako bi se bili počutili, če bi bili zborovali v Slovenskem domu na 57. cesti.

Bilo je nekaj nezadovoljnosti glede slikanja. Tukaj ni podpisani nič kriv, ker je na to opozarjal, toda je dobil odgovor, da se je laško dobila povsod in nagle. Nekoliko godrnjanja je sicer bilo, ker so morali zborovati parkirar v manjši dvorani, ki ni bila moderno zračena. Toda jaz bi rad videl, kako bi se bili počutili, če bi bili zborovali v Slovenskem domu na 57. cesti.

Bilo je nekaj nezadovoljnosti glede slikanja. Tukaj ni podpisani nič kriv, ker je na to opozarjal, toda je dobil odgovor, da se je laško dobila povsod in nagle. Nekoliko godrnjanja je sicer bilo, ker so morali zborovati parkirar v manjši dvorani, ki ni bila moderno zračena. Toda jaz bi rad videl, kako bi se bili počutili, če bi bili zborovali v Slovenskem domu na 57. cesti.

Anton Zornik, 87.

Tudi lovci

Blaine, O.—Dne 11. oktobra je imelo društvo ABZ vinsko trgatv in nas povabilo na delo v vinogradu. Povabilo so se odzvali tudi iz Maynarda, Bartona, Piney Forka, Windsor Heightsa, Bridgeporta in od drugod, tako da je bila dobra udeležba. Godba je zaigrala poskočnice in nam dala znamenje, da se delo v vinogradu kmalu prične.

To se je pričelo, ko nam "kučegazda" da navodila, kako naj se trga in kako napraviti z grozdem. In ker so v vinogradih rade tudi lisice, je bil naš "kučegazda" na to tudi pripravljen s tem, da je povabil nekaj izvrstnih lovcev. Ko delavci prično obirati, kar naenkrat zapazijo lisjaka v najlepšem grozdu. Bil je tudi Tone z dvocev-

ko, s kateri hitro pomeri na levo oko, pritisne oba petelina — bum! Toneta je dvocevka tako strelala, da je videl vse zeleno, lisjak pa v galop. Za njim se zapode drugi lovci, ga ujamejo živlega in hajdi z njim na jasno dražbo, kjer je bila koža prodana.

Bil je med nami tudi prijatelj J. iz sosednje vasi. "Kaj ti nič dela ne dajo?" ga vprašam. "O ja, čakam na Leno, da mi prinese košaro." Bil je tudi Škof. Ko je bilo grozde obrano in Lisjak ujet, je Škof odprl možno in nam dal žegen božji. Z ječmenovcem smo se kreptali pozno v noč. Gotovo bo vsakemu žal, ki ni bil pri nas.

No, kdor ni bil pri nas na tej trgatvi, ima priliko v soboto zvečer, 25. oktobra, na veselici društva 13 SNPJ v Boydsville, kjer je vinograd še tudi nedotaknjen. Mogoče pride tudi lisjak v njih vinograd. Bo zopet dosti zabave in veliko smeha. Naj torej nihče ne ostane doma, marveč vsi na Boydsville v soboto zvečer, pričetek ob 7. uri.
Mike Smerdel, 333.

Trpljenje v svetovni vojni

Windber, Pa.—Večkrat čitam v

Prosveti o pomožni akciji za stari kraj. Ljudje pravijo, da bi dali, ali ne vedo, če bi prišlo v prave roke. Zato želim malo opisati, kako se je godilo v zadnji svetovni vojni Primorcem, ki žive med Trnovom in Reko. To so tisti kraji, katere je pred par leti imel v mislih br. Pavličnik iz Belaireja, O.

Mi smo živeli v eni državi, pod enim cesarjem, ampak pri nas se to ni poznalo: Kranjec je bil zase, Hrvat zase in mi Primorci zase. Če nismo imeli kaj jesti, nič zato, se pa vode napij, saj je morje blizu. Jaz sem za svojo osebo veliko prestala. Leta 1914 mi je bilo 16 let, ko mi je mati umrla 21. julija, 26. julija pa se je pričela vojna. Z očetom sva ostala sama doma na gruntu; dve sestri sta bili omoženi, brat pa je bil v Ameriki. Grunt brez ljudi je kakor voz brez konja: ne more naprej.

In tako smo živež morali kupovati, ne samo mi, marveč vsi drugi, kdor je imel kak groš. Tistih par trgovih na deželi je bilo kmalu praznih. Naši trgovci so hodili v Reko po blago, toda ko je pričela vojna, se iz Reke ni moglo nič vneti dobiti.

Do pomladi leta 1915 so bile domače trgovine vse prazne. Tedaj smo šle ženske, kateri je mogla, v Sušak na hrvatsko stran. Tam smo lahko kupili vse, v Reki pa je bilo vse zaprto. In tako smo nakupile kolikor smo mogle nesti. Toda kako domov? Skozi Reko nismo smele, ker je bila na vsaki strani mostu straža. Mahnile smo jo peš na Drenovo, Škurinjo in proti Peterkinu, dokler nismo prišle v Črni dol. Bile smo v strahu, ker nismo vedele, kje je meja. Vzelo nas je sedem ur predno smo prišle iz zagate.

Tako je trajalo to življenje skozi vso vojno. Naši kraji so kamniti in ljudje pridelajo več vina kot kaj drugega, ker to se bolje izplača. Toda če si lačen, tudi piti ne moreš. Ljudje so tam naseljeni preveč na gosto, drugo romanje je pa bilo, ne na Trsat k Materi božji, marveč šle smo po petroleje. Peljale smo se z vlakom do Šapjan, potem pa štiri ure hoda pod Novi grad in na Obravo. Bile smo srečane, da smo ga dobile. Ljudje so nam zavidali, češ vi boste imeli luč, mi pa nič. Vsakdo ni mogel iti tako daleč. Tisti trgovci so ga dobivali iz Trsta, kot tudi drugo blago.

Tretje romanje se je začelo na zimo. Istega leta, 1915, je bila velika suša. Doma ni bilo ničesar. Hajdi na Kranjsko z vlakom po zelje in krompir. Če se je dobil fižol in žito, je bilo to že priboljšek. Do Trnovega smo šle z vlakom, potem pa smo hodile po vaseh — Kašce, Velika in Mala Bukovica, Zarečje, Zarečice. Dobro polje, Harije. Napravile smo štiri romanja, kar nas je postavilo na višek. To je bilo leta 1916.

Ko se je Italija vmešala v vojno, ni bilo doma ničesar. Proviljant smo pričeli dobivati na karte. Leta 1917 se je soldatska povečala in pobrala vse, če je bilo kaj. Ampak živili nismo mogli dobiti, ker jih sami nismo

(Dalje na 3. strani.)

Vesti iz podjarmljene zare domovine

radio o razmerju hr-
narod do Pavelica
15. oktobra.—(JCO)—
London. 15. oktobra.—(AP)—
Član jugoslovskega poslaništva je danes izjavil, da srbski upor proti nemški oblasti kaže vse znake revolucije, ki v njej sodelujejo častniki in 80.000 obo-
roženih mož. Oborožene čete onemogočajo potovanje po srbskih cestah in streljajo na vsak avtomobil. Neke skupine je dvignila v zrak smodnišnico pri napadu na Smederevo, 20 milj od Beograda. Dalje je izjavil, da Italijani s svojim požiganjem vasi niso uspeli in da je le nekaj vasi sedaj pod nadzorstvom osiščnih vojsk.

Vesti iz nepokorne Jugoslavije
V Malencih in Mokrem Lugu pri Belgradu so obesili deset oseb in njihova trupla pustili viseti dan in noč na glavnem trgu.
Nemci poročajo, da je "vlada" generala Nedića izdala zakon, ki kaznuje s smrtno kaznijo: osebe, ki napadejo druge osebe z orožjem; ki poškodujejo javne stvari ali zgradbe; ki krađejo ali podtaknejo ogenj; ki z govorjenjem ali s pisanjem propagirajo komunizem ali politično strankarstvo; in končno vse, ki bi navedene skrivali. Za vse take slučaje bo sodilo hitro sodišče in obsodilo v 24 urah.
V Osijeju so prijeli nekega inženirja in nekega dijaka, ko sta pripravljala razstreliva. Trejtga, inženirja, ki jima je pomagal, so pri begu ustrelili.
Blizu Zagreba so v bojih s četniki padli trije ustaši, med njimi njihov poveljnik.
Nemci poročajo, da bodo Srbiji poslali dvesto vagonov semena za razno žito, v isti vesti pa poročajo, da je žetev v Srbiji bila izredno bogata in da je potekla v redu in kakor navadno. V isti sapi pa Nemci poročajo o smrtnih kaznih za vsakega kmeta, ki ne bo požel do 25. oktobra.

V Zagreb je prišel diplomatski predstavnik Španije, Vicenzo Gonzales. V Zagrebu in v Ljubljani je Italija odprla urade za propagando turizma v Italiji, ter jesensko izložbo.
Argentinski tisk posveča posebno pažnjo uporom v Jugoslaviji in poudarja, da je naš narod pokazal ostalim narodom pot, kako se je treba boriti proti sovražnikom demokracije. "La Nacion" pravi, da je po nemških uradnih vesteh največje število ustreljenih v Zagrebu in da je število vseh, ki so v Jugoslaviji bili ustreljeni, večje kot ono, ki ga slavljajo Nemci.
V Benetkah je bila seja italijanske in Paveličeve ustaške gospodarske komisije, na kateri so podaljšali prejšnji "sporazum", vendar z nekaterimi "spremembami", seveda na račun hrvaškega naroda.

Zadnje vesti o uporih v Jugoslaviji
Angora, 15. oktobra.—(Ray Brock to NY Times)—Vojni dopisniki inozemskih listov poročajo, da so v Bosni in Hercegovini krvavi boji med italijanskimi četami in srbskimi ustanovljenimi četami. V zvezi s tem "La Stampa" poroča, da je "poldrug milijon" prebivalstva v Srbiji in Italijani v Bolgari. Italijani poročajo, da jim to onemogoča zatiranje četniške gibanja.
Poročajo, da so v Bosni in Hercegovini krvavi boji med italijanskimi četami in srbskimi ustanovljenimi četami. V zvezi s tem "La Stampa" poroča, da je "poldrug milijon" prebivalstva v Srbiji in Italijani v Bolgari. Italijani poročajo, da jim to onemogoča zatiranje četniške gibanja.

Amerika je nepremagljiva, pravi Byrd
Boston, Mass., 20. okt.—Admiral Richard Byrd je povedal francoskemu ljudstvu v svojem govoru po radiu, "da Hitler ne more zmagati, če ne napade in porazi Amerike, ki pa je nepremagljiva. Vojna še ni končana in ne bo končana v Rusiji, čeprav bi slednja podlegla. Vem, da v vaših srcih je gor upanje in pogum. Prišel bo dan, ko bodo ameriška bojna letala zatemnila ozračje Evrope, dan obračuna z diktatorji."

V restavraciji
Zakaj si pa naročil med h graham?
—Da bi mi grah ne padal z vilic.

Barikade na cesti v Odesi, sovjetskem pristaniščnem mestu ob Črnem morju.

Pismo Nikola Tesle ruskim učenjakom
Washington, D. C., 13. oktobra.—(JCO)—Člani ruske akademije znanosti so 12. oktobra pod vodstvom predsednika Vladimira Komarova imeli protinacijsko zborovanje v Moskvi. Zborovanja so se udeležili slavni ruski učenjaki in pozdravili so ga učenjaki vsega demokratskega sveta. V imenu jugoslovskega znanstvenikov je postal naš veliki učenjak Nikola Tesla v Moskvo sledeče pozdravno sporočilo:
"Jugoslovskega naroda je v svoji lastni in neodvisni državi našel svoj ideal ter je s svojim zdravim čutom vedno bil in vedno bo nasprotnik fašistične in nacijske ideologije. To je bil vzrok enoglasne narodne revolucije, ki jo je v Belgradu 27. marca dokončal general Simović. To so ideali, s katerimi kralj Peter II. nadaljuje borbo za svobodo iz zavezništva Londona; to je srd borbe srbskih četnikov in odpora proti zasadenim oblastim vsega jugoslovskega naroda.
"Jugoslovani z istim občudovanjem gledamo junaško borbo bratskega ruskega naroda in vseh narodov Sovjetske unije ter visoka moralna gesla, s katerimi so navdahnjeni vaši junaki-velikani, ki svojo kri prelivajo ne samo za obrambo svoje zemlje, temveč tudi za svobodo in življenje v civilizaciji vseh zaslužnih narodov. Z vsem srcem smo z vašim narodom in z vašo vojsko in skupaj z vami preživljamo vsak tren vaše silne borbe za porušenje fašizma in nacizma.
"Čvrsto verjamemo v zmago civiliziranega sveta—svojo, vašo, Velike Britanije in njenih zaveznikov; tembolj, ker smo priče silnim prizadevanjem ameriške demokracije, da z materialno in moralno podporo to zmago čimprej omogočijo."

Glasovi iz naselbin
(Nadaljevanje s 2. strani.)
daj pričakovati, da bi pomoč prišla v prave roke, ko imajo tam drugega gospodarja? Jaz vam rečem, da tisti ljudje so vredni pomoči in usmiljenja, toda nimajo tam nikogar, na katerega bi se lahko zanesli.
Po letu 1918 nismo več romale po živč, ker ni bilo moč. Tedaj je občina svidela, da bi bilo najbolje poslati otroke v boljše kraje. In tako so našli dobrotnike in Hrvatstvom Zagorju. Otroci niso hoteli od doma, ali občinski možje in učitelji so starše nagovarjali, da se jim bo tam bolje godilo in da jih lahko vzamejo nazaj kadar hočejo. In tako so jih dosti poročili, ker so materje pač mislili, da se bo potem bolje godilo onim, ki ostanejo doma.
In tako se je v Kastavu prigrasilo 300 otrok, iz Sv. Mateja, Pehuna in Zameta pa 200. Vsi skupaj, 500 po številu, so odšli v Reko. Bil je žalosten prizor. Matere so plakale, ko so vidle otroke od šest let naprej, da so morali iti za kruhom. To sem videla na lastne oči, ker sta šla tudi dva otroka od moje sestre, ki se zdaj piše Babič. Fantek je bil star šest, punčka pa osem let, dva mlajša sta pa še doma ostala.
Z njimi so šli v Hrvatsko Zagorje občinski možje in učitelji. Tam so jih pustili na vsaki postaji toliko, kolikor je bilo narodenih. Po nje so prišli ljudje, ki so vzeli po enega ali dva otroka. Otroka moje sestre je vzel župnik Ivan Fuček v Bisagu, ki je bil daleč naokoli znan. Drugi naši so se nahajali pri Sv. Ivanu in Zelini. Jaz sem jih šla obiskat vsako leto, sestra pa parkrat na leto; obiskala sem tudi druge, ker vsaka družina je želela vedeti, kako se godi njih otrokom. Župnik mi je dal na razpolago kočijo in hlapca in tako smo šli z mojima nečakoma na obiske k drugim. Tja sem šla vsako leto, ko je bila vinska trgatve. Denar za potne stroške nam je poslal župnik, ker je hotel, da pridemo, da se otroci čim bolj razvesele.
Otrokom moje sestre se je dobro godilo in tudi drugi niso bili lačni. Dosti dece je prišlo domov po vojni, dosti pa jih je tam ostalo, ker se jim je bolje godilo. Jaz sem šla po naše v oktobru leta 1920, toda sem se vrnila prazna. Župnik je rekel, da jih bo sam pripeljal, ker se mu je težko ločiti od njih, tako se jim je privadil. Pripeljal jih je sam po šestih letih bivanja tam. Otroci so se bali domov, ker so bili v strahu pred gladom.
Po vojni se je nekoliko spremenilo. Živeč se je dobil, ali druge mešanice je bilo dosti. Prišli so italijanski vojaki, ali vsak naš človek se jim je izogibal. Od nas jih je šlo dosti v Jugoslavijo, ker smo bili ravno na meji. Sploh je šla meja ravno skozi našo vas, tako da so šola, cerkev in pokopališče ostala na jugoslovske strani, mi pa smo ostali pod Italijo. Kako človeka jeza tare, dokler se ne privadi, ali večina se je raje umaknila.
Tudi moj mož je bil v vojni od leta 1913 do 1920. Domov je prišel iz Afrike, kjer je bil v angleškem ujetništvu. Sedaj se nahajamo tukaj z dvema otrokoma in smo zadovoljni, da smo pozabili na našo slabo preteklost.
Jenne Jordan, 421.

Harriman obišče Roosevelta
Poročilo o razgovorih v Moskvi
Hyde Park, N. Y., 20. okt.—Predsednik Roosevelt je bil deloma informiran o krizi in potrebah sovjetske Rusije, ko ga je obiskal Harry Hopkins, načelnik vladnega odbora, v čigar področje spada dajanje ameriške pomoči Veliki Britaniji in drugim državam, ki se bore proti osišču. Hopkins je prišel v Hyde Park iz Ardena, N. Y., kjer je imel sestanek z W. A. Harrimanom, načelnikom ameriške misije, ki je nedavno konferirala s Stalinom in drugimi sovjetskimi voditelji v Moskvi. Harriman je dospel v Ameriko iz Londona zadnjo soboto.
Doznav se, da bo Harriman obiskal Roosevelta jutri. Ob tej priliki mu bo predložil detajlirano poročilo o razgovorih med člani njegove misije in sovjetskimi voditelji. Zadeva, ali naj Amerika nudi pomoč sovetom v smislu provizij posojilno-najemninskega zakona, bo na rešetku.
Roosevelt je imel telefonski razgovor z Myronom C. Taylorjem, svojim osebnim reprezentantom v Vatikanu. Taylor, ko se je mudil v Vatikanu, je baje vprašal papeža, ali bo podpiral sovjetje v boju proti Hitlerju, če se izrečejo za versko svobodo v Rusiji. Predsednik se bo jutri vrnil v Washington.
Podmornica potopila norveški parnik
Berlin, 20. okt.—Agentura DNB poroča iz Osla, da je bil norveški parnik Vesteraalen potopjen in potopljen brez avriala v bližini norveškega obrežja. Identiteta podmornice, ki ga je napadla, ni bila ugotovljena. Na parniku se je nahajalo čez 60 potnikov. Nekaj članov posadke in en potnik je bilo rešenih.

Po hribih in dolinah v Pennsylvaniji
Piše Ivan Molek (Nadaljevanje)
Pennsylvanija, čeprav ne vsa, spada med prvih trinajst držav, ki so ustanovile ameriško republiko. Neodvisnost je bila proklamirana v Philadelphiji, torej v Pennsylvaniji. To pomeni, da Pennsylvanija ni od večera.
Naseljevanje Slovencev v Pennsylvaniji takisto ni od večera. Nekatero slovenske naselbine tamkaj so že stare in med temi je tudi Johnstown.
Imel sem srečo, da sem med obiskom Johnstowna obiskal tudi tamkajšnjega najstarejšega Slovence, ki je prišel tja leta 1874 kot poldrug leto star otrok z očetom in materjo. To je Mike Lordich. Njegov oče je mrtev že čez 40 let, ampak njegova mati je umrla komaj pred tremi leti v starosti 92 let.
Čudno je to, da je ta Lordich zelo malo znan med johnstownskimi rojaki. Krivda je na njegovi strani, ker se ni nikdar dosti mešal med naše ljudi. Njegova žena ni Slovenka in njegovi sinovi in hčere vedo malo ali nič o narodnosti svojega očeta. Moj prijatelj Andrej je slišal o njem, ni pa vedel, kje stanuje do dneva našega obiska, ko sva šla skupaj k njemu.
Mike Lordich stanuje v starem mestu, v zelo stari in slabi hiši nedaleč od doma društva Adrije. Mož je že 69 let star in še vedno dela v tovarni. To je vsakakor znamenje, da mu oče ni zapustil bogastva in tudi sam ga ni našel. Andrej ga je izpraševal, če ve, kje je bil rojen v starem kraju, toda ni mogel povedati; ničesar se ne spominja, niti onega, kar sta mu povedala oče in mati. Rekel pa je, da je bil njegov stric Miha prvi Slovenec v Johnstownu, ki se je naselil tamkaj deset let pred njegovim očetom in njim, torej leta 1864, kar je bilo med ameriško civilno vojno.
To pomeni, da je prvi Slovenec dospel v Johnstown v istem času kot so prišli prvi slovenski naseljenci v Brookway, Minn., in v Calumet, Mich., ki sta najstarejši slovenski naselbini v Ameriki.
Reči moram, da je Mike Lordich naredil name dober vtis; bil je jako prijazen z nama—kakor tudi njegova postarna žena—in trudil se je, da bi mi dal vse zaželeno informacije. Obljubil je, da pozve kaj o svojem rojstnem kraju in poišče kakšno svojo fotografijo iz mladih let. Mož je pripovedoval, kako je bilo ob času velike povodnji v Johnstownu leta 1889. Družina je takrat stanovala v istem starem predelu mesta in voda je obrnila hišo ter jo odnesla s staviščna blok ali dva proč, med tem pa je bila družina v drugem nadstropju, kjer je v smrtnem strahu čakala, da utone vsak hip. Bili so rešeni.
Ni mi pa bilo treba čakati na Lordicha, da on sam poizve kaj več o sebi. Ko sva z Vidrihom šel istega večera sprožila pogovor o tem rojaku v "družabnem klubu" na Moxhamu, je to stvar pojasnil rojak, ki je doma od Dragatua v Beli Krajini. Povedal je nama, da si je Lordich popačil ime. Njegovo pravo ime je Lovretič in rojen je bil v vasi Golek pri Dragatuu nedaleč od Črnomlja v Beli Krajini.
Stvar je torej jasna. O kakšnih Lordichih nisem nikdar slišal—Lovretič je pa dobro, slovensko ime. Tako smo zadevo rešili brez starega moža, ki je danes najstarejši Slovenec v Johnstownu, Pa.

Turška generala obiskala rumunskega diktatorja
Berlin, 20. okt.—Časnikarska agentura DNB poroča, da sta turška generala Erkiel in Ali Fuat, katera je Hitler povabil, naj ga obiščeta na vzhodni fronti, dospela v Bukarešto, kjer sta konferirala z rumunskim diktatorjem Antonescujem. Ali Fuat je načelnik turške vojske akademije.
Dobro srce
Mati: Ze zopet se driaš po ograji. Ali te ni sram?
—Mamica, saj delam samo hlače za siromašne dečke.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE
so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v to svrhu.
Naši nastavljeni lokalni in potovalni zastopniki so določene okraje so:
Louis Barbarich, za Milwaukee, Wis. in okolice.
Anton Jankovich, za Cleveland, Ohio in okolice.
Andrej Piriz iz Ely, Minn., za drsavo Minnesota.
Frank Klun iz Chisholma, Minn., za Chisholm in okolice.
Frank Cvetan iz Tire Hill, Pa., za vso srednje-vzhodno Penno.
Anton Zornik iz Herminie, Pa., za vso zapadno Pennsylvanijo.
Joe Peterel iz Liberty, Pa., za zapadno Penno.
John Zornik za Detroit in okolice.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam polje svojo naročnino direktno listu
PROSVETA
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ZELENI GRADOVI

Ljubezenski roman iz južnoameriških divjin

Spisal W. H. HUDSON

Prevedel IVAN JONTEZ

(Se nadaljuje.)

Oni pa so nam samo povedali, da so bili na obisku pri sorodnikih v pokrajini reke Chane, tri dni hoda pred nami, zdaj so bili na potu v svojo domačo vas, Baila-baila po imenu, dva dni hoda od Parahuarija.

Ko smo se razstali, se je začela zrcaliti na Nuflovem obrazu težka skrb; ti ljudje, je menil, se bodo najbrž ustavili v vasi Parahuari, kjer bodo opisali današnje srečanje in nas in nazadnje bi utegnili vse to priti do ušesa tudi našemu neprijaznemu sosedu Runiju.

Druhih dogodkov s tega dolgotrajnega in nad vse mučnega potovanja ne bom navajal, ker niso bili važni. Stari Nuflo je držal dano besedo ter mi v teku popoldanskih odmorov poslagoma in z velikimi ovinkami, ki so ga vedno iznova privedli k verskim predmetom, povedal čudno zgodbo o Riminem izvoru.

Pred kakimi sedemnajstimi leti — Nuflo se ni natančno spominjal — ko je začel mejiti na starost, se je klatil po Guyani v družbi devetih mož, ki so bili vsi mlajši, toda vsi v navzkrižju z venezuelskimi zakoni. Nuflo, ki je preživel velik del svojega življenja v divjtnah in poznal Guayano in razna indijanska narečja, je bil vodja te tolpe. Kakor mi je pravil, ni mogel shajati z njimi, kajti bili so desperatneži, katerim so njihovi prejšnji zločini le še povečali tek, dočim je bil on že priletel, njegove strasti so že uletele in, religiozen kakor je bil, si ni ničesar bolj želel kakor pobotanja z nebosi. To razpoloženje je bilo krivo, da je postal mrk in prepirljiv in njegovi tovariši, mi je pravil, bi ga bili brez oklevanja umorili; če, bi ga ne bili potrebovali.

Najljubša navada te tolpe je bila, čakati v zatišju za kako majhno osamljeno naselbino, dokler ni večina moških prebivalcev odšla z doma, nakar so jo napadli in oplenili, jemajoč s seboj tudi ženske, ki so jim ugajale. Nekoč se je zgodilo, da jim je ena ženska, ki so jo bili odvedli s seboj, postala breme in lopovi so jo vrgli v bližnjo reko krokodilom za hrano. Ko so jo vlekli k reki, je uboga žena obrnila oči proti nebu in pozivala Boga, naj maščuje njeno smrt. Nuflo mi je zagotovil, da ni imel najmanjšega opravka s tem temnim zločinom, vzlic temu ga je pa njena kletev skrbelja, ker se je bal, da bi božji maščevalec pozabil razlikovati med krivci in nedolžnimi in pokončal vse od kraja. Zato je začel pripravljati svoji tolpi, da bi pustila nekaj časa naselja belcev pri miru in posvetila svojo pažnjo Indijancem, češ, Indijanci so pogani in božji sovražniki, torej dovoljena divjačina za kristjane. Da se preveč ne razvlečem, bom na kratko ponovil, da je Nuflova banda nazadnje srečala svoje mojstre in se skrčila z devet na pet oseb. Bežec pred zasledujočimi sovražniki, so se zatekli v Riolamo, kjer so se več tednov preživljali z divjačino, katero je bilo dovolj in z divjim sadjem.

Nekoga dne, ko so ležali na neko goro na južnem koncu pogorja Riolame, so Nuflo in tovariši odkrili neko votlino in ko so videli, da je suha in prazna, so se odločili, nastaniti se v nji. Drva za kurjavo in voda je bila v bližini in s seboj so imeli obilno zalogo prekajenega tapirjevega mesa, tako, da so menili, da si lahko privoščijo daljši počitek. Zakurili so ogenj in začeli peč tapirjevo meso.

Tedaj je eden izmed mož kriknil od začudenja in ko je Nuflo z očmi sledil njegovemu pogledu, je opazil v bližini čudovito žensko, ki je presenečeno in prestrašeno strmela v nje. Oblika, ki jo je nosila, je bila iz svili sličnega blaga, ki je imelo barvo v siju zahajajočega sonca ko-

pajočega se snega. Njeni razpuščeni lasje so se zdeli kot temen oblak, iz katerega je gledal čudovito lep obraz. Nuflo, prepričan, da ima opravka s svetnico, ki je prišla, da ga reši večne pogube, se je pobožno spustil pred njo na kolena.

Toda njegovi tovariši, so se medtem zavedli in planili na noge, čudovita žena pa je nato izginila. Tik za njo, kakih dvanajst čevljev od mesta, kjer je stala, je bil globok prepad, katerega skoro navpične stene so bile obraščene s trnjevim grmičevjem; banda je kričala, da je ženska zbežala po tej poti in udrla za njo. Nuflo je kričal za njimi, da imajo opraviti s svetnico in da jih bo zadela strašna kazen, če bodo sledili klicu svojih zlih nagnjenj, toda oni so se mu posmehovali in udri po strmem bregu v globočino, dočim je Nuflo ostal na vrhu in trepetal od strahu in še vedno molil k čudežni ženi, ki ga je bila premerila s tako zagonetnim pogledom in jo prosil, naj nikar ne kaznuje njega za grehe drugih.

Tovariši so se kmalu razočarani in mrki vrnili, kajti njihov lov na ženo je bil neuspešen; nemara so učinkovale Nuflove svarilne besede. Eno je bilo gotovo: bili so zelo slabe volje in sklenili, zapustiti votlino, kar so ročno izvršili ter se utaborili v dolini daleč proč od gore; in tam so zaključili, da jim je po Nuflovi krivdi ušel masten griljaj; ko jih je on zaradi tega oštel, so prekleli vse svetnike v koledarju in tudi njemu grozili z nasiljem. To je Nuflo prestrašilo in ko je tolpa zaspala, je oprezno vstal, pobral brez malega vsa živila in pobegnil, pobožno upajoč, da bodo njegovi tovariši kmalu poginili.

Mož sprva ni vedel, kam bi se obrnil; notranji glas ga je vabil, da bi se vrnil k votlini na gori in Nuflo je bil v hudi zadregi: če posluša ta glas, si je mislil, bo njegova duša rešena; če se mu pa upre, ga bo pa doletelo večno pogubljenje z ostalimi vred, ki so vrgli tisto nesrečnico-krokodilom za hrano. Naslednjega dne se je plašno vrnil in sedel na kamen pred votlino. Kmalu pa se mu je zazdelo, da sliši neko ječanje iz globine prepada. Ko se je po kratkem oklepanju spustil tja dol, je našel med grmičevjem na vznožju strmega, skalovitega pobočja žensko, ki jo je videl prejšnji dan pred votlino. Žena je počivala naslonjena na kolcele in se ni mogla ganiti; ko je Nuflo pristopil bližje, je videl, da se ji je ena noga ujeta v skalno razpoko, iz katere je ni mogla spraviti; v tem položaju je prebila ves prejšnji popoldan in vso noč.

Nuflov prihod je navdal tukjo z nemim začudenjem, dočim se je on spet vrgel pred njo na kolena, jo prosil za odpuščanje in jo vprašal za njene želje. Toda ona mu ni odgovorila, on pa je po precej dolgem pobožnem razmišljanju le uganil njeno mučno zadrego ter se lotil naloge, da jo reši iz trdega objema, kar se mu je naposled posrečilo, dasi ne brez hudih bolečin, ki jih je morala pretrpeti ona. Potem je videl, da je bila ranjena noga napol zmečkana in vsa zatekla in višnjeva, zato jo je vzel na roke in jo nesel k potoku, ki je drvel razpenjen po dolini prepada. Tam je napravil iz širokih drevesnih listov kupico in ji prinesel hladne vode, ki jo je ona hlastno izpila. Nato ji je v vodi izpral nogo, jo obložil z različnimi zelišči ter jo obvezal. Nazadnje ji je napravil mehko ležišče iz mahu in suhe trave ter jo varno položil nanj. Tisto noč je Nuflo prebedel pri neznanu ponesrečenki in v presledkih obložil vneto nogo s svežimi zelišči.

(Dalje prihodnjil.)

Muhoborci

Fr. Milčinski

Pravo poglavje

STARODAVNI MUHOBOR

Ni ga izlepa trga na Slovenskem bolj prebujenega, kakor je Muhobor.

Celo svojega brivca ima, gospoda Krunoslava Batiča: krasen človek, kadar tako v čaru smelih svojih brk in podjetne svoje frizure sloni v durih brivnice in ga obseva zahajajoče sonce, pri nohah pa mu važno sedi slikoviti koder Hedervary! — Hedervary spada k obrtu: njegova potrpežljiva glava služi že leta in leta ukaželjnim Batičevim vajencem kot vežbališče lasoslovja in tako se kaže Hedervary vsak dan po drugačnem prelestnem vzorcu friziran in onduliran zavistnim očem trških gospodičen.

Ali Batič in Hedervary nista vse!

Muhobor ima tudi mlekarstvo in ima dve stranki: ena je za mlekarstvo, druga, ki jo ne ve se iz kakih vzrokov zmerjajo liberalno, je zoper mlekarstvo. Zadnji čas sili še tretja stranka na dan, pristasi so ji mladi ljudje, ki se hrupno pozdravljajo z: "Na zdar!" — pozimi nosijo polhove, njih ostali program pa je še tajen; sklad zbirajo za skupne

večerje in njih disciplina je vzorna.

Pa to ni posebno važno! Ali koliko je še drugih, resnično znamenitih znamenitosti v Muhoboru!

Vzemimo le požarno brambo! Načelnik ji je mizar Rape: najlepši ima čelado, najlepši meč izmed vseh vrlih ognjegasev, kar jih je v deželni zvezi. Pa tudi hlače njegove so vredne, da se jih omeni: skoraj za ped je široka zlata porta, ki jih krasi ob boku od vrha do tal.

In potem cestna razsvetljava: tudi z njo se počenja Muhobor! Petrolejska je sicer in gori le v nočeh, ko pratika ne kaže meseca, ali — tukaj je in vredna, da se jo omeni. Kadar v pratiki sveti luna, razsvetljava ne nažgo in naj je noč še tako temna. V takih temnih nočeh si pomagajo tržani z ročnimi svetilkami, da najdejo skozi vijugaste in bregovite, z drvi, vozmi in drugo šaro zastavljene ulice v gostilno in zopet domov. Saj stvar bi se dala z malimi stroški preurediti tako, da bi za razsvetljavo ne bil merodajen mesec v pratiki, ampak oni na nebu. Ali Muhoborci niso le prebujeni, Muhoborci so tudi zavedni; oprezno čuvajo svoje pravice in nič kaj radi ne opuščajo starih, častitljivih običajev.

Tako so si ohranili še marsi-

kako dragoceno svetinjo izza dobre pradedov. N. pr. praženje snega. Ko prične toplije solnce oznanjati bližajočo se vrgred, tačas gredo Muhoborci in razkopljejo in potrgajo po tseh in osonjih ulicah, iz temnih kotov in z mrzlih dvorišč stari umazani sneg in led in ga zvozijo na glavni trg. Tam ga lepo in rahlo razlože po sto let starem tlaku iz okroglih kamenov, kakor se razloži lan po tratini, da je deležen koristne solne gorkote.

Tako pražijo sneg. Lahko bi ga z isto potjo in z manjšim delom odkidali kar v Zabji potok, ki čisto pri rokah teče tik ob glavnem trgu, ali praženje snega je že prestara navada in če bi kdo vstal zoper njo, nemara bi padli po njem, kakor da jim skruni sveto vero očetov. Taki so Muhoborci!

Samoraslost se jim pozna tudi v jeziku. Naglašajo, kakor da bi se kregali. In lepe, krepke izraze imajo. Noga pravijo "bedresa", prstom "parklji", lasem "griva". Dekle je "zijala", obleko imenujejo "emje". "Naša zijala ima nove cunje" pomeni torej, da ima dotična gospodična novo toaletto. Dečki se kličejo "betice"; kadar pa žena govori o svojem možu, mu spoštljivo reče "naš človek".

Ob posebno svečanih prilikah jedo kostruna v omaki. — V obče

Poljedelski tajnik Claude R. Wickard govori na konferenci farmarjev v New Yorku.

so pošteni, krotki ljudje. Tudi revnejši del trškega prebivalstva greši redkokdaj zoper postavice; tuptam se z makne kakaj zeljnata glava ali kak dežnik — to je vse! In pa zmerjajo se radi. Zmerjanje je njih najslabša stran. Prišlo jim je v navado in spada v način njih govornice. Namesto "prijatelj" in "boter" si reko "kmetavs" (ponosni so, da so tržani) in "mulec"; pa si drug drugemu nič ne zamerijo. Le pozimi se žene graščinskih gozdnih delavcev rade tožarijo. Zobotrebce izdelujejo — "klince", kakor jim pravijo; vsa družina jih dela — od petletnega frkolina naprej — dannadan, od zore v pozno noč, zvečer po več družin vkupe pri eni luči.

Ko se pa dodobra nasede in jih bole od sedenja že vse kosti, si vmes kak dan naredo praznik, in da jim ne mine brez zaslužka, gredo in se tožijo za čast in pustoštenje in predlagajo drug drugemu za pričo — čim več priči, tem boljše! Kar jim potem sodnija izplača pričin, si lepo po bratovsko razdele med sabo. Tožene razzalitve si seveda tik pred sodbo drug drugemu odpuste, da ni nič kazni; in priče morajo biti zaslišane in — plačane, zato jim gre. Sodnik v Lučah ni slep in vidi, kam pes leti, pa si misli: "Reveži so!" in jim z odprto roko nagraja "pot in zamudo". Zakaj pa ne! Saj gre iz državne blagajne in je tako silno prijetno, blag biti in dobrodelen — iz tujega žepa!

Muhobor stoji na zgodovinskih tleh.

Okoli leta 33. pred Kr. je bil tudi nekod ranjen slavni rimski triumvir Octavianus, poznejši cesar Augustus: oster kamen mu je bil priletel v nogo ali kakor pravijo Muhoborci, v "bedresa". V lučanju kamenja so se že od nekdaj odlikovali paglavi muhoborski. Oziroma Muhoborski z velikim "M". Ne vem, kako bo pravilnejše. Ta profesor

učil tako, oni tako, častivredna rodoljuba sta obadva, človek se ne bi rad zameril ne temu, ne onemu in zato je položaj pisatelju zelo mučen. Ako bi se smelo častivrednima rodoljubama svetovati: zedinita naj se in žreb naj odloči! Srce nam ne bo izkpravelo, naj zmaga mala začetnica ali velika, le da bo mir! Časi so slabi, za kruh gre trda, draginja je taka, da jajce stane 12 vinarjev — skoraj bi kazalo človeku, da postane kura in leže jajca — pa se ukvarjaj s pravopisom vsake kvate: novim, kakor da ni drugih skrbi! Zato se naj učena gospoda poravnata in zedinita! — Pa kaj, ko se ne bosta! Prazen je up, ker sta Slovenca in po vrhu še profesorja: trda, neizprosna, jeklena! ...

Torej muhoborski ali Muhoborski paglavi si laste slavo, da so njih mikronosi predniki cesarju Augustu zalučali kamen v koleno. Na to njih junaštvo spominja v Muhoboru gostilna z napisom: "Pri šepavem Rimljanu". Pripomniti pa je, da si prisvajajo isti zgodovinski dogodke tudi sosednje Luče, sklicujoč se na svoje ime, in tudi v Lučah se šopiri na gostilni za sodnijo izzivajoči napis: "Pri pravem šepavem Rimljanu"; prača te gostilne ne prestopi noben zaveden Muhoborec.

Leta 1584 so blizu do sem pridivjali Turki. Podjetni Muhoborci so jim skrivaj poslali odpislanstvo s povabilom, naj jim pridejo zapaliti hiše, ki so jih bili pravkar visoko nad vrednost zavarovali. Tako pripovedujejo Lučani. Ogorčeni Muhoborci pa isto trde o Lučanih.

16. avgusta 1713 je v Muhoboru uradovol glasoviti kriminalni komisar Boštijan Repar in je v smrt na večalnih obsodil razpito čarovnico Jerečka, ki še je pečala zlasti z izdelovanjem toče in krvavega dežja, pa je bila tudi drugim skritim umetnostim kos. Ker Muhoborec niso imeli svo-

jih večal, so ponje pisali v Luče. Nevoščljivi Lučani pa, od nekdanj sovražniki Muhoborcev, so jim oholo zavrnilo prošnjo češ, vešala smo si napravili zase, za svoje otroke in za otrok otroke, ne pa za vas Muhoborec. Ta odgovor je sila razkačil ves Muhobor, ne izvemski Jerečka, ki je bila navzlic svojim kočljivim posebnostim vendar vneta Muhoborka.

In kaj je storila Jerečka? Poslala je nad Lučane točo, debelo kakor kurja jajca; ves bob jim je potolkla in so Lučani tisto zimo živeli zgolj ob zmetih smrečjih storžih. V zahvalo za ta poraz kletega sovraga so Muhoborci Jerečko oprostili železja in ječe in Jerečka je šla in se je na stara leta močno poboljšala in je Muhoboru še mnogo koristila z zagovarjanjem urokov in odganjanjem čarovnic od krav. Tudi usodepolno leto 1848 ni šlo brez dogodka mimo Muhobora. Tega leta je Kovačkova krava vrgla teleta s tremi glavami. Tele je zdaj v muzeju in Muhoborci ga kaj radi hodijo gledat, češ, naš je!

Leta 1876 je izbruhnil v Muhoboru ljut verski boj; župnik so ustavili bero, k maši in k svetim zakramentom so hodili v sosednjo faro in niti blaženstva polnim besedam škofjega poslanca se ni posrečilo, zravnati globoki razdor. Povod homatijam je bil sv. Pankracij, ki ga je župnik na svojo roko, ne zaslišavši mož in kar na tihem preknjil iz glavnega altarja v stranskega, kjer je stal v mrčnem kotu kakor kak siromašen osebenjek in nadležen pritepec, on, sv. Pankracij, ki je vsa leta, odkar stoji cerkev, zvesto branil faro toče in črva. Pet let je trajal verski boj, predno je zmagal sv. Pankracij in z glorio se vrnil na svoj stari prostor.

Leta 1903 je bil za župana izvoljen gospod Božidar Kajca, posestnik in štacunar, mejnik lepše dobe in začetnik nezasišane prebude v Muhoboru. Ko je on, bil župan, se je nanovo prebelila šola, postavil se je gasilni dom, vsadila se spominska lipa. Za njegovega županovanja

je bilo, ko se je ustanovilo Oševalno društvo, važno društvo ki je koj v prvem letu svoj delovanja postavilo lično klop pod prej omenjeno spominsko lipo. Kakor v zeleni lopi se sedelo na tej klopi! Prišel je Muhobor učenjak — ponočne tujke je lovil na med in luč, noval je v gradu, od daleč je tri dele sveta je že videl — pa rekel, da nikoder ni še našel na tako orjaške koprive, kar so se koštale okoli te klopi se prijazno zgrinjale nad njo, ko je postavilo to klop. Oševalno društvo ni zadržalo svojemu uspehu, ampak rasto svojih ciljih le povzročilo so vnemo in soglasno in ob vednem navdušenju storilo načelni skida se zgradi lična vremenska hišica, ki bo v kras in ponos — mu trgu; izvršitev tega skida pa se je začasno odložila. Muhobor je imel namreč občinski slugo, ta občinski sluga je imel ženo, ta žena je imela na desni nogi otiščance, ki so jo k slamu vremenu čuda skeleli, in dar so jo skeleli, je moč vedeti, da je treba vzeti dežni plašč in kadar so ga takega videli trniti, so rekli: "Dež bo, občini hlapec ima plašček" in niso svoje vsakdanje potrebe kar pogrešali vremenske hišice. Zato s takim navdušenjem skleno zgradbo vremenske hiše lahko z mirno vestjo začasno ložili — ker denarja zanjo niso imeli.

Tak je bil torej Muhobor, ka njegova slavna zgodovina, ka njegova zgleđa sedanjosti. Vse je bilo v najlepšem, sleh nega pravega rodoljuba z iskrim veseljem navdajajočem dujo. Le ene same stvari je ne stajalo Muhoboru, da ni stal vrhuncu: sodnije, te ni bilo Muhoboru!

Tolaiba

— Kako ti kaj gre s prak Ali imaš mnogo pacientov?

— Zaenkrat hodijo k meni mo moji sorodniki, ki jih pa ram lečiti brezplačno.

— No, boš vsaj prej podel val.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnika, knjižni koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa pojasnila daje vođstvo tiskarne. — Cene zmerno, unizko delo pre-

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. LAWNDALE AVENUE CHICAGO, ILLINOIS

TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in pristoje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člani ali nečlane \$2.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri sesenstvu \$1.20 za tednik, se jim to pristoje k naročnini. Torej sedaj ni vroška reči, da je list predrag za člani SNPJ. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$2.00	Za Ciceo in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.60	2 tednika in 5.10
3 tednika in 2.40	3 tednika in 3.90
4 tednika in 1.20	4 tednika in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$9.00	

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plusu in si naročite Prosveto, list, ki je vsa lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime Čl. društva št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2) Čl. društva št.

3) Čl. društva št.

4) Čl. društva št.

5) Čl. društva št.

Mesto Država

Nov naročnik Star naročnik

Najnovejša knjiga ameriškega-slovenskega pisatelja, Louisa Adamiča je

TWO-WAY PASSAGE

ki vsebuje nasvete, kako poraziti protidemokratske sile, katere groze uničiti bodočnost sveta. Izborno delo. Vsak, ki razume angleščino, bi moral čitati to knjigo.

CENA \$2.50

a poštino vred

V zalogi imamo tudi druge knjige Louisa Adamiča.

Knjigarna Proletarca

2301 SO. LAWNDALE AVE. CHICAGO, ILLINOIS